

גמ"ר 5686/08/08 - יניב סלומון נגד מדינת ישראל

בית משפט השלום לתעבורה בנצרת

גמ"ר 5686-08-08 מדינת ישראל נ' בן סלומון
בפני כב' השופטת עדי במביליה - אינשטיין
המבקש יניב סלומון
נגד
המשיבה מדינת ישראל

החלטה

לפניי בקשה לתשלום הוצאות ההגנה בהתאם לסעיף 80 לחוק העונשין, תשל"ז - 1977.

טענות הצדדים:

1. ב"כ המבקש עתרה להחזר הוצאות הגנת הנאשם, הן בעבור ייצוג משפטי בסך ₪ 74,350 והן בעבור חוות דעת מומחה בסך ₪ 8,663, ובסה"כ: 83,013 ש"ח. לטענתה לא היה יסוד להעמיד את המבקש לדין כיון שלא היו די ראיות להגשת כתב אישום. עוד טענה כי הגם שמדובר בזיכוי מחמת הספק יש להיעתר לבקשה בשל קיומן של "נסיבות אחרות" המצדיקות זאת ומכיוון שהתביעה נהגה שלא בסבירות ובזהירות הראויה. הסנגורית טענה כי תזת ההגנה היתה ידועה למשיבה בטרם הוגש כתב האישום, הפנתה לעמדת הבוחן בעדותו, לעובדה ש-5 עדים מסרו על קיום מכשול על נתיב המבקש ולהחלטה בבקשה לפסילת הנאשם עד לתום ההליכים, בה נקבע כי ישנה חולשה בראיות וכי החקירה לא מוצתה. לדבריה, לו העידה המשיבה את העדים שמסרו בהודעותיהם כי על הכביש היו ארגזים ועגבניות, קרוב לוודאי שהמבקש היה טוען "אין להשיב לאשמה" בתום פרשת התביעה. ב"כ המבקש הוסיפה כי המבקש, אשתו ובנו נפגעו קשה בתאונה, וכי ניהול המשפט, במשך 6 שנים, הקשה על המבקש ומשפחתו מבחינת רפואית, נפשית וכלכלית.

2. ב"כ המשיבה התנגד לבקשה וטען כי זיכוי כשלעצמו אינו מצדיק תשלום הוצאות או פיצויים, ודאי שלא זיכוי מחמת הספק. לדבריו, במקרה דנן הזיכוי לא היה צפוי מראש ובהתחשב בראיות ובנתונים שהיו בידי התביעה ערב הגשת כתב האישום, היה בסיס להגשת כתב אישום כנגד המבקש. התובע הפנה למסקנה כי מדובר בטעות בשק"ד שאינה מגיעה כדי רשלנות. המשיבה הוסיפה כי לא עלתה טענה של "אין להשיב לאשמה" ע"י ההגנה וכי אין בדחיית הבקשה לפסילה עד לתום ההליכים על סמך ראיות לכאורה, כדי להוביל למסקנה בבקשה זו, הנדונה בפני שופט אחר ולאחר שמיעה מעמיקה של הראיות. ב"כ המשיבה הוסיף כי הטלת פיצויים תקשור ידיה של התביעה ותהווה "הרתעת יתר" שתמנע הגשת כתבי אישום, ובכך תביא לפגיעה באינטרס הציבורי של שמירה על אכיפת החוק. ב"כ המשיבה טען כי לא נתקיימו נסיבות אחרות להטלת פיצויים, שכן המבקש לא היה במעצר במהלך המשפט ואף לא נפסל מלנהוג מעבר ל-90 ימי הפסילה המנהלית, סתירות בין עדים אינן מקימות עילה

לפסיקת פיצויים, חוות דעת הבוחן שהובאה במסגרת עדות הזמה, אינה מחליפה את חוות הדעת המקצועית של הפרקליטות ביחס להיבט המשפטי, ונטילת ייצוג פרטי, החלפת מספר עורכי דין והסתייעות בחוות דעת מומחה אינן מצדיקות תשלום פיצויים במסגרת הליך פלילי.

דין:

3. תנאי הסף לאפשרות מתן פיצוי מטעם המדינה הנו כי הנאשם יזכה בדין או שכתב האישום נגדו יבוטל עובר למתן הכרעת הדין.

עם זאת, בזיכוי או בביטול כתב האישום לבדם אין די, ועל מנת שתבחן האפשרות להעניק לנאשם פיצוי, עליו להראות כי מתקיימת אחת מן העילות הקבועות בסעיף 80 לחוק העונשין:

"80. משפט שנפתח שלא דרך קובלנה וראה בית המשפט שלא היה יסוד להאשמה, או שראה נסיבות אחרות המצדיקות זאת, רשאי הוא לצוות כי אוצר המדינה ישלם לנאשם הוצאות הגנתו ופיצוי על מעצרו או מאסרו בשל האשמה שממנה זוכה, או בשל אישום שבוטל... בסכום שייראה לבית המשפט"

על פי סעיף 80 לחוק העונשין, קיימות שתי עילות, חלופיות, לתשלום פיצויים לנאשם: האחת, כי לא היה יסוד להאשמת הנאשם, והשנייה כי מתקיימות "נסיבות אחרות המצדיקות זאת".

סעיף 80 נוקט במלה "רשאי" ללמד כי אף בהתקיים עילה לפצות את הנאשם, עדיין נתון לבית המשפט שיקול הדעת אם להורות על כך.

4. הפיצוי מוגבל לשני סוגים: האחד, הוצאות הגנה. השני, פיצוי בגין מעצר או מאסר.

שיעור הפיצוי מוגבל אף הוא, בין השאר כעולה מתקנות סדר הדין הפלילי (פיצויים בשל מעצר או מאסר) תשמ"ב - 1982 (ע"פ 1767/94 יוסף נ' מדינת ישראל פסקה 19).

5. במסגרת בקשה לפי סעיף 80 לחוק העונשין, נדרש איזון בין הצורך בקיום הליכים פליליים במדינת חוק, מבלי להביא ל"הרתעת יתר" של רשויות התביעה מהגשת כתב אישום גם כשהדבר מתבקש לאור חומר הראיות, לבין ההגנה על זכויות הנאשם וההכרה בהשלכות ההליך הפלילי על חייו, לרבות הפגיעה בשמו הטוב, בכבודו, בפרטיותו, בחירותו ובנזק הממוני שנגרם לו אם מחמת הוצאות הגנתו ואם בשל פגיעה ביכולתו להתפרנס.

עילה להטלת פיצויים - אין יסוד להאשמה:

6. כאמור, הטלת פיצויים בהתאם לסעיף 80 לחוק העונשין, מותנית בהוכחת אחת העילות הקבועות בסעיף: העדר יסוד להאשמה או קיומן של נסיבות אחרות המצדיקות זאת.

7. בהתאם להלכה הפסוקה, העילה של אין יסוד להאשמה מגודרת ומתוחמת בגבולות צרים וברורים ובמסגרתה על בית המשפט לבחון האם התשתית הראייתית שהיתה בפני התביעה בעת הגשת כתב האישום, היתה מביאה תובע סביר למסקנה כי קיים סיכוי סביר להרשעה. מדובר בבחינה אובייקטיבית, ואמת המידה הננקטת הנה אמת מידה של סבירות. על מנת לקבוע כי לא היה יסוד להאשמה, לא די בחוסר סבירות סתם, אלא יש להראות מצב קיצוני של אי סבירות בולטת (ע"פ 5923/07 **ראשיד שיתאווני נ' מדינת ישראל**; ע"פ 5205/04 **גואטה נ' מדינת ישראל**; ע"פ 4466/98 **דבש נ' מדינת ישראל**; ע"פ 1767/94 **חגי יוסף נ' מדינת ישראל**).

8. החוק מקנה לתביעה שיקול דעת לקבוע אם די בראיות הקיימות כדי להקים סיכוי סביר להרשעת הנאשם ולהחליט על העמדתו לדין. במקרה דנן, שיקול הדעת הראשוני של גורמי התביעה התברר בדיעבד, לאחר שלב הברור המשפטי, כשגוי.

הכרעת הדין ניתנה על סמך מסכת הראיות הכוללת, כפי שהובאה בפני בית המשפט הן ע"י התביעה והן ע"י ההגנה. כעולה מהכרעת הדין, אירעו התפתחויות ראייתיות מהותיות בשלב המשפט, אשר הובילו להכרעת הדין המזכה ולא היו ידועות לתביעה בעת הגשת כתב האישום.

ראיות אחרות שהיוו בסיס לזיכוי הנאשם, היו ידועות לתביעה מראש, אולם אין לזקוף לחובת התביעה את העובדה ששופט היושב בדין מתבונן בחומר הראיות בדרך שונה מזו שננקטה ע"י התביעה וודאי שאין בכך כדי להצביע על כך שהחלטה להעמיד את המבקש לדין היתה בלתי סבירה באורח בולט.

אציין בתמצית כי התאונה נגרמה בעקבות סטיית רכב הנאשם לנתיב הנגדי והתנגשות בינו לבין רכב שהגיע ממול, ומשכך חל בנדון "כלל הדרך" המקים חזקה בדבר רשלנות הנאשם ומעביר אל הנאשם את הנטל להראות כי הסטייה לא נגרמה בעטייה של נהיגתו הרשלנית. בהודעותיו במשטרה לא סיפק הנאשם הסבר לסטייתו מנתיב, טען כי אבד זכרונו, אך לא תמך בראיות את הטענה בדבר אובדן זיכרון. אשת הנאשם, שנסעה עמו, טענה כי ישנה עובר לתאונה, ולא היו עדי ראיה לתאונה. הבוחן איתר עגבניות וקרטונים עשרות מטרים ממקום ההתנגשות, רק על השול הימני, צילם את הזירה במצבה זה והיו סתירות בין עדים שהגיעו לאחר התאונה ביחס למיקום העגבניות והקרטונים וביחס לכמותם. ב"כ המבקש, אשר התחלפו לאורך המשפט, הציגו תזות שונות חלופיות שנבדקו במסגרת הכרעת הדין, חלקן נשללו וחלקן נתקבלו לאור התרשמות ישירה של בית המשפט מן העדים שהעידו בפניו. בדיעבד, לאור הכרעת הדין והדגשים שאליהם הפנה בית המשפט, ניתן לבחון אחורנית את העשייה המשטרית ולבקרה, אך נוכח התשתית הראייתית שהיתה בפני התביעה בעת הגשת כתב האישום, לא ניתן לומר כי ההחלטה להעמיד את המבקש לדין לקתה ב"אי סבירות בולטת" או "קיצונית", להבדיל מ"חוסר סבירות סתם".

בתום שמיעת הראיות, ההגנה לא טענה כי "אין להשיב לאשמה", ומכאן שאף לדעת ההגנה היה בסיס לאישום בשים לב לראיות שהיו בידי המאשימה בעת הגשת כתב האישום.

הנה כי כן, לא ניתן לומר כי לא היה יסוד להגשת כתב האישום כנגד המבקש.

עילה להטלת פיצויים - נסיבות אחרות המצדיקות זאת:

9. העילה השנייה לתשלום פיצויים מכוח קיומן של "נסיבות אחרות המצדיקות זאת", נדונה בע"פ 1382/00 בן ארויה נ' מדינת ישראל ונקבע כי חלופה זו נועדה להרחיב את מסגרת המקרים בהם ינתן פיצוי לנאשם שזוכה, והיא מקנה לבית המשפט שיקול דעת רחב לעניין פיצוי ושיפוי. עם זאת, הרחבה זו אינה ללא מצרים, ועל בית המשפט המפעיל את שיקול דעתו לאזן בין מכלול השיקולים הניצבים בפניו, ובהם הגנה על זכויות הנאשם והצורך לפצותו או לשפוטו בגין הפגיעה בו עקב האישום, ובין האינטרס הציבורי שבהעמדת עבריינים לדין בהתקיים ראיות מספיקות לאישום בלא הרתעת-יתר של התביעה.

10. בע"פ 7826/96 יוסף רייש נ' מדינת ישראל קבע כבוד השופט זמיר:

"לא בכדי בחר המחוקק, בעניין הנדון, ביטוי עמום, שאין לו צורה ואין לו מידה, כמו "נסיבות אחרות". הביטוי נולד עמום על-מנת שיישאר עמום...עם זאת, ביטוי עמום אינו בהכרח ביטוי סתום. גם ביטוי עמום עשוי להתבהר במשך הזמן, אם מעט ואם הרבה... במהלך הדרך מתגבשת מערכת של שיקולים השייכים לעניין. שיקולים אלה יכולים להנחות את בעלי-הדין ואת בית-המשפט...על יסוד פסקי-הדין שדנו בסעיף 80, ועל רקע התכלית של סעיף זה, ניתן לציין שיקולים אחדים, שיש בהם כדי לסייע בידי בית-המשפט להחליט בכל מקרה אם התקיימו "נסיבות אחרות", המצדיקות תשלום הוצאות ופיצוי לפי הסעיף. להלן רשימה של שיקולים כאלה: האם החקירה נפתחה והאישום הוגש בתום-לב, או שמא הנאשם נפל קורבן לעלילת שווא או לשיקולים זרים; האם החקירה נוהלה באופן ראוי, כגון: האם טענת אליבי של הנאשם נבדקה כנדרש והאם נערכה חקירה לעדים שנדרש לחקור אותם; האם התביעה נוהלה באופן שהכביד על הנאשם ללא הצדקה, וכתוצאה נגרמו לו הוצאות יתרות או מעצרו התמשך מעבר לנדרש; האם המשפט התארך יתר על המידה, ללא הצדקה, בעוד הנאשם נתון במעצר, ובלי שניתן לייחס את התארכות המשפט לנאשם עצמו; האם הנאשם ניסה לשבש את מהלך החקירה או המשפט; האם התברר בדיעבד, ואף שמלכתחילה היה יסוד להאשמה, כי לא היה מקום להגיש את כתב-האישום, בשל שיקולים מיוחדים הנוגעים לנאשם, לעניין הציבורי או לנסיבות אחרות; האם בית-המשפט זיכה את הנאשם מחמת הספק, בשל היעדר ראיות מספיקות או בשל פגם דיוני בניהול המשפט, או שבית-המשפט קבע בצורה פסקנית כי הנאשם לא ביצע עבירה. רשימת השיקולים אינה סגורה ואינה מחייבת... בית-המשפט הוא שצריך לאזן בין השיקולים השונים... במגמה להגיע לתוצאה צודקת מבחינת הצורך לפצות את הנאשם שיצא זכאי בדין, תוך התחשבות במגבלות של המשאבים העומדים לצורך זה, באילוצים שבהם פועלות הרשויות המופקדות על אכיפת החוק ובתפקוד הראוי של בית-המשפט.

11. בע"פ 1767/94 יוסף נ' מדינת ישראל, נקבעו קריטריונים שיביאו, בנסיבות מתאימות, לפסיקת פיצויים

לאחר זיכוי נאשם ונסיבות השוללות זכות זו:

"...כאשר התביעה הכללית פעלה בזדון או ללא סיבה סבירה (ע"פ 292/78 הנ"ל [25], בעמ' 43); או כאשר מלכתחילה לא היה אינטרס ציבורי בהעמדה לדין (ע"פ 7826/96 הנ"ל [12]); או מקרים מסוימים של עיוות דין לנאשם בשל התמשכות ההליכים (ראו ע"פ 870/81 הנ"ל [24], בעמ' 446-447). גם התרשלות בבדיקת טענת אליבי, כאשר התרשלות זו הובילה לזיכוי, הוכרה כעילה לפיצוי במסגרתן של "הנסיבות האחרות" שבסעיף 80(א) לחוק (ע"פ 425/88 הנ"ל [20], בעמ' 207-208). נסיבות אחרות שהוכרו היו, בין היתר, קביעה מוחלטת וברורה כי העבירה לא בוצעה, כלומר זיכוי "מלא" (ראו ע"פ 7826/96 הנ"ל [12] והשוו רע"פ 3930/97 רובינס נ' מדינת ישראל [27]), או מצב שבו הוכח לבית-המשפט כי הנאשם נפל קורבן לעלילה שהטעתה את רשויות התביעה והמשטרה (ראו ע"פ 52/89 הנ"ל [26], בעמ' 658-659).

בה בעת, נקבעה בפסקי-הדין השונים שורה של קריטריונים ושיקולים, שיש בהם כדי לשלול את זכאותו של הנאשם שזוכה, לקבל פיצויים במסגרת סעיף 80(א). במסגרת זו נקבע, למשל, כי כאשר התנהגותו של הנאשם טרם הגשת האישום וכן במהלך המשפט הביאה עליו את החשד או לא תרמה לחקר האמת, ניתן לשלול את זכות הפיצוי (ראו: ע"פ 292/78 הנ"ל [25], בעמ' 43; ע"פ 6/86 עפרי נ' מדינת ישראל [28]; ע"פ 52/89 הנ"ל [26], בעמ' 660). כמו כן נפסק, כי אין לפסוק פיצויים, בדרך-כלל, מקום שבו זיכוי של הנאשם היה "טכני" או "פרוצדוראלי" או "מחמת הספק", להבדיל מזיכוי "מלא ומוחלט" (ראו: ע"פ 292/78 הנ"ל [25], בעמ' 43; ע"פ 7826/96 [12], והשוו ת"פ (ת"א) 578/91 מדינת ישראל נ' נאבולסי [31], בעמ' 346-348).

רשימה זו של קריטריונים ושיקולים, מטבע הדברים, אינה סגורה. עם עבור הזמן בוודאי ייתוספו עליה קריטריונים ושיקולים נוספים, אשר יהיה בהם כדי להגשים את האיזון שעליו בנויה הוראת החוק".

12. הזיכוי בתיק זה הנו "מחמת הספק".

13. המבקש לא נעצר בגין הליך זה, רישיון הנהיגה של המבקש נפסל מנהלית טרם הגשת כתב האישום, למשך 90 ימים בלבד, במהלכם ממילא לא היה כשיר לנהיגה, והמבקש לא נפסל עד לתום ההליכים שכן בקשה לפסילתו עד לתום ההליכים נדחתה.

14. הגם שלא קמה בנדון עילה להטלת פיצויים מכוח העדר יסוד להאשמה, והגם שלא התרשמתי כי התביעה או גורמי החקירה פעלו בחוסר תום לב או בזדון, אין להתעלם מהגשת כתב האישום למרות קיומן של ראיות ברורות למכשול על הכביש, ומבלי ש"מכשול העגבניות" והשלכותיו על אחריות המבקש לתאונה נחקרו באופן ראוי וסביר.

שוכנעתי כי יש ממש בטענת המבקש לפיה התנהלות זו של גורמי התביעה והחקירה הכבידה משמעותית על המבקש והשליכה על ההוצאות להן נדרש המבקש להגנתו.

15. ההליך המשפטי ארך למעלה מ-5 שנים, בעיקר לשם בירור "מכשול העגבניות" והשלכותיו, כעולה מתגובות המבקש לאישום.

16. אציין כי בפתח ההליכים בפרשה זו נתקבלה החלטה הדוחה בקשת התביעה לפסילת המבקש עד לתום ההליכים, החלטה שאחד מנימוקיה העיקריים היה חולשה בעוצמת הראיות, נוכח אי מיצוי החקירה ביחס למכשול בכביש והשלכותיו.

17. הנה כי כן, מחד - הגשת כתב האישום היתה במתחם הסבירות ולא לקתה באי סבירות בוטה או קיצונית, גרסת המבקש בדבר אובדן זכרון נטענה בעלמא וללא עיגון ולא תרמה לגילוי האמת, המדובר בזיכוי מחמת הספק ולא בזיכוי מוחלט, המבקש לא שהה במעצר ואף לא נפסל מלגד לתום ההליכים. מאידך - יש ליתן משקל להתנהלות גורמי החקירה והתביעה, לזיכוי המבקש בדין אף אם מחמת הספק, יש להתחשב בפגיעה בשמו הטוב, בכבודו ובפרטיותו של המבקש ובנטל הכלכלי הנלווה לניהול הליך פלילי אינטנסיבי לאורך שנים, לרבות מימון ייצוג, מימון מומחה ואיתור עדי ראיה כשהוצאות הגנתו הושפעו מאופן ניהול החקירה והמשפט.

18. באיזון בין השיקולים המצדיקים פיצוי המבקש לבין האינטרס הציבורי שיפגע עקב פסיקת פיצוי, סבורני כי יש להורות על תשלום הוצאות הגנת המבקש, אך גובה הפיצוי שיפסק יהא מידתי ויאזן בין משקלן היחסי של נסיבות תיק זה, ולא יעמוד ביחס ישר להוצאות המבקש (ע"פ 5923/07 שתיאורי נ' מדינת ישראל פסקה 30).

19. אשר על כן, הנני נעתרת לבקשה באופן חלקי, ובהתאם לסעיף 80 לחוק העונשין הנני מורה למשיבה לשלם למבקש הוצאות הגנה בסך ₪ 30,000 וזאת בתוך 90 ימים מהיום.

המזכירות תשלח החלטתי לצדדים.

ניתנה היום 24/07/2014